

Crenguța MANEA

„...un om care rămâne acolo unde e...” –
Herr Paul

Început de stagiune și la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț: premiera **Herr Paul** de Tankred Dorst, traducerea Victor Scoradeț, text realizat în colaborare cu Ursula Ehler, soția dramaturgului, mențione pe care autorul o face aproape de fiecare dată ca pe o tandră grațitudine.

Noua premieră a Teatrului, în regia lui Radu Afrim, scenografia Iuliana Vâlsan, se joacă având publicul pe scenă, iar decorul – camera în care-și duc zilele bătrânul Herr Paul și sora sa, *Louise*, cameră amenajată în clădirea unei vechi fabrici, fostă proprietate a familiei lor, acum ajunsă în proprietatea lui *Helm*, printr-o moștenire – decorul locuinței bătrânilor este unul expus, dintru bun-început; adună obiecte casnice și piese de mobilier disparate, din diferite epoci ale existenței fraților, unele chiar din copilărie, spațiul este acoperit până la sufocare, ca într-un depozit, de o puzderie de decorațiuni și tot felul de animale împăiate, în care găinile, de departe, își impun întâietatea. Este micul imperiu al lui Herr Paul, autorul iluzoriilor trofee obținute în războiul pe care-l poartă cu timpul. Decorul acesta, static și excesiv, funcționează doar parțial; este descriptiv și se epuizează în relație cu montarea după primele secvențe de prezentare.

În didascaliiile lui Tankred Dorst, sunt precizate o parte dintre intrările personajelor ca având loc „nu se știe de unde”; în felul acesta, este subliniată de dramaturg coliziunea dintre realitățile diferite ale personajelor. Din păcate, Radu Afrim optează pentru niște soluții „la vedere” ale apariției personajelor, ceea ce amputează nu doar o serie dintre sugestii, dar ratează o suprarealitate despre care piesa lui Dorst vorbește. Până la urmă, scena cea mai tare, aceea în care Helm – exasperat de neputința de a-l convinge pe Herr Paul să-și părăsească locuința pentru ca el să-și dezvolte afacerea împreună cu investitorul său, Schwartzbeck – Helm, într-un acces necontrolat de furie oarbă, îl căsăpește pe bătrân, secvența nu este nici credibilă și nu are nici comicul necesar unei scene *horror* parodiate. Mai mult, această situație doar enunțată și nu rezolvată, face de neînțeles reparația lui Herr Paul în finalul spectacolului, atunci când „o buclă” a desfășurării situațiilor dramatice s-a încheiat și se revine la starea inițială. De unde și replica eroului „...un om care rămâne acolo unde e”.

Esențială în text este reparația lui Herr Paul ca un corectiv adus faptelor la care am fost martori – semn al invaziei acelei suprarealități atât de importante în universul lui Tankred Dorst. Și fascinantă, de-ar fi să amintim doar *Merlin*, operă despre care exegeții au afirmat că este *Faust*-ul dramaturgului

german; în 1992, atunci când Cătălina Buzoianu pune în scenă, la Bulandra, *Merlin*, își construiește montarea pe capacitatea vrăjitorului Merlin de a crea lumi suprareale. Radu Afrim ratează tocmai acest termen esențial al textului, suprarealitatea, pe care-l intuiește, dar pe care nu mai are răbdare să-l elaboreze; folosirea perdelelor de fum rămâne doar o perdea... trecătoare.

Personaj care asociază elemente ale unei existențe concrete puternice – îi place să mănânce, să se bucure de puțina viață care i-a rămas; Herr Paul spune despre sine amuzându-se: „...prin naștere prinț sunt eu, ușurat de portmoneu” – eroul lui Tankred Dorst face trimiteri și la o simbolistică cristică: „am învățat cum se transformă apa în vin”; „...să păcălesc putreziciunea, duhoarea”; „...sunt un om liber, nu depind de proprietate”. Alegerea lui Radu Afrim de a da doar o cheie grotesc-absurdă cuplului Herr Paul și sora sa, Louise – într-un fel, un soi de Hänsel și Gretel; nu întâmplător, autorul folosește drept *motto* al piesei o frază din basmul *Copilul cel greu* al Fraților Grimm – nu mai reușește să acopere nivelurile menționate.

Și Cezar Antal (*Herr Paul*) și Lucreția Mandric (*Louise*) răspund cu promptitudine și adecvarea mijloacelor de tehnică actoricească propunerilor regizorului, dar propunerile aparțin unui nivel de suprafață; de altfel, scena de *music-hall* a spectacolului (una de rezistență și des utilizată în montările lui Afrim), este jucată cu entuziasm de întreaga distribuție. Sigur, fac amuzamentul publicului o gamă de expresii argotice din folclorul recent: „sanitarii pricepuți”; apelativul Anitra (marcă de agent de igienizare) adresat personajului Anita, sau Paulică pentru Paul; jocul pe cunoscutul vers al șlagărului folk „...și m-am dus, numa' m-or vedea că nu-s”; accentul american pe primul cuvânt din replica „...fac ceva cu Dumneavoastră” pe care-l pune Nora Covali (*Schwartzbeck*); dar toate acestea nu sunt decât concesii făcute unui comic facil.

În lectura personalizată a lui Radu Afrim, micul om de afaceri *Schwartzbeck* din piesa lui Tankred Dorst devine, destul de forțat dramaturgic, o femeie de afaceri, iar relația cu *Lilo*, iubita confuzului *Helm*, una erotizată. Mai bine articulată în spectacol este prezența *Anitei* (Andrea Gavrilu, cu un limbaj gestual bine exersat, mai puțin potrivită atitudinea de Mowgli din desenul animat *Cartea junglei*), fetița apropiată lui Herr Paul care aduce cu sine lumea copiilor abuzați (temă la fel de frecventă în spectacolele lui Afrim), la fel ca și extensia acordată personajului *Louise*.

Cu certitudine, montarea *Herr Paul* ar fi avut de câștigat dacă atenția asupra structurii de adâncime a textului ar fi fost una mai aplicată. Rămâne ca excelentă opțiunea repertorială. Nu am văzut spectacolul Mariane Cămarășanu, cu piesa lui Tankred Dorst, de la Teatrul „Maria Filotti” Brăila, dar îmi doresc, din toată inima, să fie unul mai plin de sensuri decât cel de la Teatrul Tineretului, pentru că textul lui Tankred Dorst are o bogăție capabilă să genereze un spectacol important.